

Dmowski, Rafał

Udział 22 pułku piechoty w przewrocie majowym

Szkice Podlaskie 9, 219-227

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Udział 22 pułku piechoty w przewrocie majowym

Wydarzenia z 12-15 maja 1926 r. doczekały się już pokaźnej liczby opracowań¹. Nie ma natomiast opublikowanej monografii, 22 pułk piechoty stacjonujący w dwudziestoleciu międzywojennym w Siedlcach. Dlatego, też wydaje się, iż warto przedstawić jeden z epizodów z dziejów wspomnianej jednostki. Celem niniejszego artykułu jest uporządkowanie i przedstawienie informacji o działaniach 22 pp w maju 1926 r. rozsypanych po różnych publikacjach, oraz ukazanie wyników własnych badań źródłowych dotyczących tego tematu². Istotny problem stanowi niewielka ilość dokumentów archiwalnych, jak też miejsce ich przechowywania³.

1. Przygotowania pułku do przewrotu

22 pułk piechoty z Siedlec, jako jedna z pierwszych jednostek Wojska Polskiego udzieliła czynnego poparcia Marszałkowi. Według dostępnych dziś danych należy stwierdzić, iż przygotowania do udziału w zamachu trwały w pułku już od połowy kwietnia, kiedy to niektórzy oficerowie zostali o nich poinformowani przez dowódcę pułku płk. Henryka Krok-Paszowskiego⁴.

Na rozkaz Ministra Spraw Wojskowych gen. Lucjana Żeligowskiego, wydany 18 kwietnia, miały odbyć się w Rembertowie ćwiczenia między-

¹ Zob. np. A. Garlicki, *Przewrót majowy*, Warszawa 1978; A. Czubiński, *Przewrót majowy*, Warszawa 1989; tam też szersza bibliografia.

² Udziałowi 22 pp w przewrocie poświęcone są znaczne fragmenty pracy *Pamiętniki generała Rybaka*, Warszawa 1954. Niestety, mimo, iż ich autor pełnił w interesującym nas okresie, funkcję dowódcy Okręgu Korpusu nr IX w Brześciu n/Bugiem któremu podlegał ww. pułk nie jest to źródło obiektywne, gdyż praca ta, jak ustalono została po śmierci autora sfalszowana przez wydawcę. Zob. P. Stawecki, *Słownik biograficzny Generalów Wojska Polskiego 1918-1939*, Warszawa 1994, s. 289.

³ Akta dotyczące udziału 22 pp w przewrocie majowym znajdują się w Archiwum Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku w zbiorze: Komisja Likwidacyjna gen. Lucjana Żeligowskiego sygn. VI/1/AC. Zob. pełny ich wykaz w: *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*. Opracował J. Cisek, Warszawa 1997, s. 300-302. Ze względu na brak środków, autorowi nie udało się skorzystać bezpośrednio z ww. zbioru, w niniejszym artykule wykorzystano jedynie dokumenty opublikowane w kraju przez P. Staweckiego i A. Garlickiego, w: „WPH” 1977, nr 2; „WPH” 1978, nr 1; „WPH” 1979, nr 4.

⁴ J. Izdebski, *Dzieje 9 Dywizji Piechoty 1918-1939*, Warszawa 2000, s. 104.

garnizonowe odpowiednio dobranych oddziałów (m.in. 7 puł., 22 pp, 1 psk, 11 puł.)⁵. Podtrzymywano również wersję o próbach zamachu na Marszałka i jego rodzinę w ich wili w Sulejówku⁶. Dowództwo nad całością zgromadzonych na poligonie w Rembertowie żołnierzy przekazano w ręce marszałka Piłsudskiego⁷. Gen. Malczewski zaraz po objęciu funkcji ministra spraw wojskowych, 11 maja po południu, anulował wspomniany rozkaz gen. Żeligowskiego, jednak dowódcy wybranych oddziałów nie podporządkowali się jego poleceniom⁸ do Warszawy wróciła jedynie Szkoła Podchorążych.

2. Wyjazd jednostki do Warszawy

W nocy z 11 na 12 maja przybył do Siedlec specjalny wysłannik Piłsudskiego, oficer Sztabu Generalnego kapitan Henryk Floyar – Rajchman¹⁰, który przywiózł rozkaz Marszałka adresowany do płk Franciszka Sikorskiego komendanta garnizonu siedleckiego, a zarazem dowódcy piechoty dywizyjnej 9 DP¹¹ i płk Henryka Krok-Paszkowskiego dowódcy

⁵ Szerzej w: A. Ajnenkiel, *Od „Rządów Ludowych” do przewrotu majowego. Zarys dziejów politycznych Polski 1918-1926*. Warszawa 1964, s. 296; S. Haller, *Wypadki warszawskie od 12 do 15 maja 1926 roku [w:] O przewrocie majowym 1926. Opinie świadków i uczestników*. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył Eugeniusz Kozłowski, Warszawa 1984, s. 107; W. Suleja, *Józef Piłsudski*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1995, s. 292; D. i T., Nałęcz, *Józef Piłsudski – legendy i fakty*, Warszawa 1987, s. 248.

⁶ W. Jędrzejewicz, dz. cyt. s. 181; 20.5.1926 r., Warszawa. – Komunikat p.o. szefa Oddziału II Sztabu Generalnego płk dypl. J. Błęszyńskiego, do attaches wojskowych przy poselstwach polskich w sprawie wydarzeń w dniach 12-15.5.1926 r. za: A. Garliński, P. Stawecki, *Przewrót Wojskowy w Polsce 1926 r. Wybór dokumentów „Wojskowy Przegląd Historyczny” (dalej „WPH”)*, 1978, nr 1, s. 223.

⁷ A. Ajnenkiel, dz. cyt., s. 296.

⁸ W. Jędrzejewicz, *Józef Piłsudski. 1867-1935. Życiorys*, Londyn 1982, s. 181.

⁹ W. Jędrzejewicz, J. Cisek, *Kalendarium życia Józefa Piłsudskiego 1867-1935*, t. II 1926-1935, Wrocław-Warszawa-Kraków 1994, s. 11.

¹⁰ H. Floyar-Raychman był wówczas oficerem sztabu OK nr IX w Brześciu n/Bugiem. J. Rzepecki, *Wspomnienia i przyczynki historyczne [w:] O przewrocie majowym...*, s. 161; A. Czubiński, dz. cyt., s. 193. W źródłach występują dwie wersje nazwiska Floyar-Raychman i Floyar-Rajchman. W niniejszym artykule przyjęto drugą wersję gdyż zgromadzone w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku akta osobowe wskazują na takie a nie inne brzmienie nazwiska. Zob. życiorys Floyar-Rajchmana w: *Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce i jego zbiory*. Opracował J. Cisek, Warszawa 1997, s. 300-302.

¹¹ P. Stawecki, dz. cyt., s. 300.

22 pp, by ww. jednostka natychmiast przybyła do Rembertowa¹². Rozkaz został wykonany, mimo wspomnianego już sprzeciwu gen. Malczewskiego, który dowódcom oddziałów podporządkowanych się Marszałkowi Piłsudskiemu zagroził sądem polowym¹³.

12 maja o godz. 6⁰⁰ rano zarządzono alarm pułku. Żołnierze, z zapasów mobilizacyjnych otrzymali ostrą amunicję, oraz kilka karabinów maszynowych i granaty, jak również żywność na dwa dni. Około godziny 7⁰⁰ rano, płk Franciszek Sikorski obsadził żołnierzami 22 pp trzy budynki w Siedlcach: pocztę, telegraf i stację kolejową. Odcięto połączenia telegraficzne miasta z: Warszawą, Lublinem i Brześciem. Płk Krok-Paszkowski zażądał od zawiadowcy stacji oraz płk Żegiestowskiego z Wojskowej Komendy Kolejowej w Siedlcach, podstawienia składu złożonego z 26 wagonów z lokomotywą, w celu przewiezienia jednostki do Warszawy¹⁴. Tuż przed godz. 9 rano. Naczelnik Oddziału Eksploatacyjnego w Siedlcach wysłał do Wojskowego Wydziału Kolejowego w Warszawie alarmistyczny meldunek, w którym czytamy, że dowódca 22 pp „otoczył dworzec kolejowy wojskiem, postawił posterunki przy zawiadowcy stacji i dyżurnym ruchu i siłą dąży do zawagonowania swego pułku w stronę Warszawy”¹⁵. W odpowiedzi na wspomniany meldunek, Szef Sztabu Generalnego gen. Edmund Kessler wydał rozkaz do wszystkich DOK i Wydziałów Kolejowych, zabraniający załadowywania i wysyłania transportów wojskowych bez uprzedniej zgody ministra spraw wojskowych¹⁶. Kolejarze siedleccy wykonujący polecenie gen. Kesslera odmówili dostarczenia do dyspozycji 22 pp, żadanego składu, w związku z czym zostali aresztowani. O godz. 7¹¹ żołnierze zatrzymali pociąg osobowy Nr 342, stojący wówczas na stacji¹⁷ i zamierzali udać się nim do stolicy. Zawiadowca stacji w zamian za opuszczenie tego pociągu przez wojsko podstawił żądany przez pułk skład¹⁸. Wówczas to dotarł do Siedlec kolejny rozkaz gen. Kesslera nakazujący wywagonowanie 22 pp, okazał się on jednak spóźniony, płk

¹² J. Grzędziński, *Maj 1926. Kartki z pamiętnika*, Warszawa 1936, s. 27; A. Garlicki, dz. cyt., s. 222; A. Czubiński, dz. cyt., s. 163; J. Izdebski, dz. cyt., s. 104, 105.

¹³ J. M. Majchrowski, *Ulubieniec Cezara Bolesław Wieniawa-Długoszowski. Zarys biografii*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1990, s. 145.

¹⁴ P. Matusak, A. Winter, *Siedlce 1918-1939 [w:] Siedlce 1448-1995*, praca zbiorowa pod red. E. Pawłowskiego, Siedlce 1996, s. 94-95.

¹⁵ AJP-NJ, AKLŻ, T. IX, k. 534-535 za: W. Suleja, *Józef Piłsudski*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1995, s. 299.

¹⁶ W. Suleja, dz. cyt., s. 299.

¹⁷ J. Grzędziński, dz. cyt., s. 42; Zob. też. D. Radziwiłłowicz, *Okres międzywojenny [w:] E. Kospath-Pawłowski, S. Maksimiec, B. Martowicz, P. Matusak, G. Nowik, D. Radziwiłłowicz, 9 Dywizja Piechoty w dziejach oręża polskiego*, Pruszków 1995, s. 72-73.

¹⁸ J. Grzędziński, dz. cyt., s. 42.

Krok-Paszkowski rozpoczął już załadunek podległej sobie jednostki i nie zamierzał zmieniać decyzji¹⁹.

Gen. Mieczysław Ryś-Trojanowski, dowódca 9 Dywizji Piechoty, w której skład wchodził 22 pp. przebywał wówczas w Brześciu n/Bugiem na inspekcji obozu ćwiczebnego i „podobno” nie wiedział o przygotowaniach siedleckiej jednostki do udziału w przewrocie²⁰. Bezpośredni przełożony Trojanowskiego, gen. Józef Rybak, dowódca Okręgu Korpusu nr IX polecił mu aby udał się on do Siedlec i zbadał sprawę na miejscu. Sam zaś nie opowiedział się jednoznacznie po żadnej ze stron konfliktu²¹. Profilaktycznie jednak, popierający Marszałka, gen. Edward Rydz-Śmigły wydał rozkaz o przejęciu przez siebie dowództwa nad Okręgami Korpusów w Grodnie i Brześciu²².

Między godz. 9⁵⁰ a 11⁰⁰,²³ 22 pp w składzie 2 batalionów (I i III)²⁴

¹⁹ W. Suleja, dz. cyt., s. 300.

²⁰ *Pamiętniki generała Rybaka...*, s. 185-187.

²¹ Postawa zajęta przez gen. Rybaka podczas przewrotu została doceniona przez Marszałka, 31 lipca 1926 r. został on zwolniony z zajmowanego stanowiska i mianowany inspektorem armii. 14 października zaś inspektorem armii z siedzibą w Warszawie, co traktowane było jako duże wyróżnienie. P. Stawecki, dz. cyt., s. 289.

²² R. Mironowicz, *Edward Rydz-Śmigły. Działalność wojskowa i polityczna*, Warszawa 1988, s. 100; M. Pietrzak, *Jak doszło do wojny domowej*, „Kwartalnik Historyczny”, 1959, z. 1, s. 136; C. Leżeński, *Kwatera 139. Opowieść o marszałku Rydzu-Śmigłym*, Lublin 1989, s. 172.

²³ Godzina odjazdu transportu z Siedlec jest problematyczna, w źródłach i publikacjach pojawia się kilka różnych: 9⁵⁰, 10⁴⁵, 11⁰⁰. Zob. np. J. Grzędziński, dz. cyt., s. 42.

W niniejszym tekście przyjęto godzinę podaną w: 20.5.1926 r., Warszawa. – Tablica transportów oddziałów biorących udział w wypadkach warszawskich, sporządzona przez Komisję Likwidacyjną gen. broni L. Żeligowskiego za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt. „WPH”, 1978, nr 1, s. 226; Ta sama godzina w: Po 1.7.1926 r., Warszawa. – Zestawienie Komisji Likwidacyjnej gen. broni L. Żeligowskiego o stanie liczebnym i czasie pobytu jednostek na terenie operacyjnym podczas przewrotu za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978, nr 1, s. 251.

²⁴ Kolejna rozbieżność dotyczy liczby żołnierzy pułku uczestniczących w zamachu. Gen. Rybak w „swoich” pamiętnikach podaje, że z Siedlec **wyjechało 475 szeregowców, 105 podoficerów, 16 oficerów** z 8 ckm i 18 lkm. *Pamiętniki gen Rybaka*, s. 187. A. Garlicki w aneksie nr 3 swojej pracy podaje, że liczba żołnierzy 22 pp uczestniczących w wydarzeniach majowych wynosiła: **24 oficerów i 503 żołnierzy**. A. Garlicki, dz. cyt., s. 385. Zob. te same dane w: 1.6.1926 r., Warszawa. – Zestawienie statystyczne Komisji Likwidacyjnej gen. broni L. Żeligowskiego o stratach w ludziach w czasie od dnia 12 do 15.5.1926 r. za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978, nr 1, s. 243. To samo też w: Po 1.7.1926 r., Warszawa. – Zestawienie Komisji Likwidacyjnej gen. broni L. Żeligowskiego o stanie liczebnym i czasie pobytu jednostek na terenie operacyjnym podczas przewrotu za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978,

w pełnym uzbrojeniu, ze sztandarem i orkiestrą wyruszył, mimo opuszczonych semaforów do Warszawy²⁵. January Grzędziński pisze: „Mimo zaalarmowania wszystkich stacji po drodze do Warszawy transportu nie udało się zatrzymać. Pociąg szedł jak szalony, nie wzruszając się ani brakiem rozkładu jazdy, ani sygnałami >>stój<< z pośrednich stacji – nigdzie się nie zatrzymywał, nie zwracając uwagi na zamknięcie drogi i grozę katastrofy. W Miłosnej na wiadomość o szalonym pociągu zatrzymano idący do Siedlec pociąg Nr 838 na przeszło pół godziny”²⁶

Wojska wierne rządowi próbowały powstrzymać „zbuntowaną” jednostkę. Wg. Grzędzińskiego, minister komunikacji Adam Chądzyński nakazał na spotkanie siedleckiego transportu wysłać tzw. „dziki parowóz”, aby wywołać katastrofę. Polecenia tego nie wykonano, gdyż p. Dolanowski - sekretarz ministra nie przekazał go dalej²⁷. Nakazana przez gen. Malczewskiego próba zerwania toru przed nadejściem pociągu nie powiodła się²⁸, gdyż udaremnili ją ułani 7 p.uł. dowodzeni przez ppłk Kazimierza Stamirowskiego²⁹. Licząc się z możliwością ponowienia prób zatrzymania

nr 1, s. 251. Ten sam autor w aneksie nr 6 wymienia inną liczbę: **32 oficerów, 607 żołnierzy** i 40 koni. A. Garlicki, dz. cyt., s. 393. Zob. też: 20.5.1926 r., Warszawa. – Stany liczbowe oddziałów wojskowych spoza stolicy biorących udział w wypadkach warszawskich, sporządzone przez Komisję Likwidacyjną gen. broni L. Żeligowskiego za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978, nr 1, s. 225. Jak widać powyższe dane wziął Garlicki z akt Komisji Likwidacyjnej gen. Żeligowskiego w których niestety znajdują się rozbieżne informacje. Jerzy Izdebski opierając się na meldunkach 22 pp znajdujących się w tym samym zespole, twierdzi, iż w składzie obu batalionów 22 pp było **20 oficerów, 10 chorążych, 593 szeregowych, w tym 250 jeszcze nie zaprzysiężonych rekrutów**. IJP-NJ, AKLŻ. T. XV: Meldunek dowództwa 22 pułku piechoty l.dz.2775/26 z 22 VI 1926 r. za: J. Izdebski, dz. cyt., s. 105.

²⁵ W. Suleja, dz. cyt., s. 300.

²⁶ Cyt. za: J. Grzędziński, dz. cyt., s. 43.

²⁷ J. Grzędziński, dz. cyt., s. 43.

²⁸ W. Suleja, dz. cyt., s. 300. Zaskakuje brak, tego, tak ważnego wydarzenia w relacji dowódcy transportu kpt Henryka Pichety, na którą powołuje się A. Garlicki, który stwierdza, że „dwa bataliony 22 pp (I i II) pod dowództwem dowódcy pułku wyjechały ok. 10 i bez przeszkód (jedynie przed stacją Mińsk Mazowiecki semafor był zamknięty, ale transport, za wiedzą naczelnika stacji, przejechał dalej) przybyli do Rembertowa ok. 12³⁰” Niestety Garlicki nie podaje miejsca przechowywania wspomnianej relacji. A. Garlicki, dz. cyt., s. 228, przyp. 226.

²⁹ IJP-NJ, AKLŻ. T. VIII, Sprawozdanie 7 p.uł., k. 1, za: W. Suleja, dz. cyt., s. 297; J. Odziemkowski, *7 pułk ułanów lubelskich im. gen. Kazimierza Sosnkowskiego*, Warszawa 1989, s. 14-15. Ówczesnym dowódcą 7 pułku ułanów był ppłk. Z. Piasecki, jednak ze względu na jego nieobecność (był na kursie w C.W.K.) pułkiem dowodził ppłk dypl. Kazimierz Stamirowski. K. Szczypiorski, *Zarys dziejów 7 pułku ułanów Lubelskich im. gen. Kazimierza Sosnkowskiego* „Rocznik Mińskomazowiecki”, 1994, z. 2,

transportu, Marszałek, któremu bardzo zależało na sile bojowej 22 pp, zdecydował o wywagonywaniu siedleckiej jednostki w Rembertowie, a nie jak wcześniej planowano w Warszawie na dworcu Wileńskim³⁰. O godzinie 13³⁰ pułk wylądował się w Rembertowie³¹, a o 14⁰⁰ wyruszył na Warszawę.

3. Udział w walkach

Należy zgodzić się z przyjętą obecnie w historiografii tezą, iż Piłsudski nie chciał rozprawy zbrojnej z wojskami wiernymi rządowi, liczył, że prezydent i rząd ugnie się przed demonstracją siły, co w konsekwencji zapewni mu bezkrwawe zwycięstwo i władzę³². „Z wojskowego punktu widzenia zamachowcy postępowali dość nieudolnie, nie wykorzystując wielu okazji zajęcia bardziej dogodnych pozycji. Najwyraźniej nie liczyli się z walką na serio, oczekując zaniechania oporu przez rząd” – czytamy w jednym z opracowań³³. Prezydent Stanisław Wojciechowski zaskoczył Piłsudskiego i jego otoczenie, wydał odezwę wzywającą „zbuntowane oddziały” do opamiętania się i poddania prawowitej władzy prezydenta i rządu. Rada ministrów zarządziła zaś stan wyjątkowy w Warszawie, województwie warszawskim, oraz powiatach siedleckim i łukowskim województwa lubelskiego³⁴. Bunt stał się faktem. Doszło do trzydniowych walk i przelewu krwi po obu stronach konfliktu.

12 maja wieczorem, ok. godz. 18 oba bataliony 22 pp wraz z orkiestrą

s. 58. Od 11 maja 7 p ul. znajdował się w Wesolej niedaleko Sulejówka gdzie obsadził stację kolejową i czekał na dalsze dyspozycje Piłsudskiego. 20.5.1926 r., Warszawa. – Komunikat p.o. szefa Oddziału II Sztabu Generalnego płk dypl. J. Błęszyńskiego, do attachés wojskowych przy poselstwach polskich w sprawie wydarzeń w dniach 12-15.5.1926 r. za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978, nr 1, s. 223. P. Cerańka, *Piłsudscy w Sulejówku 1923-1926*. „Niepodległość i Pamięć”, Warszawa 1997, nr 3, s. 77; K. Szczypiorski, *Zarys dziejów 7 pułku ułanów Lubelskich im. gen. Kazimierza Sosnkowskiego* „Rocznik Mińskomazowiecki”, 1994, z. 2, s. 58.

³⁰ W. Suleja, dz. cyt., s. 300.

³¹ Odnośnie godziny wylądowania pułku istnieją rozbieżne dane. J. Izdebski pisze „Pociąg [...] nie zatrzymując się pod sygnałem w Mińsku Mazowieckim o godz. 15⁰⁰ przybył do Rembertowa”. J. Izdebski, *9 Dywizja...* s. 105. A. Garlicki twierdzi „[22 pp] w Rembertowie wylądowany został ok. 12³⁰”. A. Garlicki, dz. cyt., s. 227. A. Czubiński podaje godz. 13³⁰. A. Czubiński, dz. cyt., s. 168.

³² Zob. np. W. Suleja, dz. cyt., s. 291-292, 297; D. i T., Nałęcz, dz. cyt., s. 248.

³³ D. i T., Nałęcz, dz. cyt., s. 249.

³⁴ W. Jędrzejewicz, dz. cyt., s. 182; J. Jakiel, *III gabinet Wincentego Witosa [w:] Gabiny Drugiej Rzeczypospolitej*. Praca zbiorowa pod red. J. Farysia i J. Pajewskiego, Szczecin-Poznań 1991, s. 152; W. Suleja, dz. cyt., s. 300.

dotarli w rejon kościoła pw. Św. Floriana na Pradze³⁵, o 18³⁰ po krótkiej walce z osłoną mostu Kierbedzia przekroczyły Wisłę³⁶ i wraz z 36 pp wkroczyły na Krakowskie Przedmieście³⁷. I batalion 22 pp obsadził Zamek i rejon placu Zamkowego. Następnie pododdziały 22 pp pomaszerowały na Plac Saski, gdzie około godz. 21 wspólnie z Baonem Manewrowym zajęły Komendę Miasta i budynek Sztabu Generalnego³⁸. Jeden z plutonów 22 pp obsadził wówczas Dworzec Gdański³⁹.

13 maja o godz. 6⁰⁰ płk Krok-Paszkowski otrzymał rozkaz natarcia jedną kolumną wzdłuż ul. Marszałkowskiej „w celu definitywnego opanowania i mocnego usadowienia się w gmachu MSWojsk”⁴⁰. Natarcie poprowadził, przydzielony do 22 pp, ppłk. dypl. Tadeusz Frank-Wiszniewski (Wiśniewski), któremu podporządkowano III batalion 22 pp wspierany przez 2 działa. Oddział ten został powstrzymany na ul. Koszykowej⁴¹. Podczas ataku ppłk Frank-Wiszniewski poległ⁴². Inna kompania 22 pp podporządkowana ppłk. SG Aleksandrowi Skrzyczyńskiemu o godz. 9 obsadziła prawe skrzydło budynku Ministerstwa Spraw Wojskowych (od strony Al. Ujazdowskich), luzując „obsadę oficerską” dowodzoną przez ppłk. Mieczysława Piątkowskiego⁴³, nie udało się zająć całego gmach,

³⁵ J. Grzędziński, dz. cyt., s. 99.

³⁶ J. Izdebski, *9 Dywizja...*, s. 105. Wg. J. Jędrzejewicza i J. Ciska, jak również W. Suleja, i A. Garlickiego most Kierbedzia był już wcześniej zajęty przez 36 pp w związku z czym oddziały 22 pp nie toczyły tam walk o jego zajęcie ale o późniejsze jego utrzymanie. W. Jędrzejewicz, J. Cisek, dz. cyt., s. 12, 15; W. Suleja, dz. cyt., s. 301; A. Garlicki, dz. cyt., s. 238.

³⁷ W. Jędrzejewicz, J. Cisek, dz. cyt., s. 15.

³⁸ W. Suleja, dz. cyt., s. 304.

³⁹ 29.6.1926 r., Warszawa. – Sprawozdanie por. Wł. Karbowskiego do Komisji Likwidacyjnej gen. broni L. Żeligowskiego z akcji w Cytadeli Warszawskiej w dniach 12 i 13.5. za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978, nr 1, s. 245.

⁴⁰ 13.7.1926 r., Warszawa. - Sprawozdanie mjr. dypl. Tadeusza Pelczyńskiego, oficera Oddziału III a Biura Ścisłej Rady Wojennej, do Komisji Likwidacyjnej gen. broni L. Żeligowskiego z działalności podczas przewrotu. za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978, nr 1, s. 255.

⁴¹ A. Garlicki, dz. cyt., s. 250.

⁴² 13.7.1926 r., Warszawa. - Sprawozdanie mjr. dypl. Tadeusza Pelczyńskiego, oficera Oddziału III a Biura Ścisłej Rady Wojennej, do Komisji Likwidacyjnej gen. broni L. Żeligowskiego z działalności podczas przewrotu. za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978, nr 1, s. 255.

⁴³ 1.7.1926 r., Warszawa. - Sprawozdanie dowódcy I dywizjonu żandarmerii, ppłk. Mieczysława Piątkowskiego, do dowódcy OK nr 1 z działalności między 11-20.5. za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”. 1978, nr 1, s. 248. 13.7.1926 r., Warszawa. - Sprawozdanie mjr. dypl. Tadeusza Pelczyńskiego, oficera Oddziału III a Biura Ścisłej Rady Wojennej, do Komisji Likwidacyjnej gen. broni L. Żeligowskiego z działalności

parter pozostał w rękach Szkoły Podchorążych⁴⁴. Po południu została jednak wyparta z budynku MSWojsk przez jednostki wiernie rządowi (Oficerską Szkołę Piechoty i 57 pp.)⁴⁵. Do wieczora 13 maja pododdziały 22 pp wycofały się i obsadziły odcinek Al. Jerozolimskich od mostu Poniatowskiego do ul. E. Plater⁴⁶. 14 maja bataliony 22 pp znajdowały się od godz. 5 rano w odwodzie, zajmując pozycje u zbiegu ul. Brackiej i placu Trzech Krzyży. Dopiero po południu I batalion uderzył ul. Mokotowską w kierunku placu Zbawiciela, a III - ul. Wiejską na Belweder. Wytyczone cele osiągnięto⁴⁷.

4. Skutki przewrotu dla 22 pp

Podczas walk zginął 1 oficer 22 pp: kapitan Lucjan Nadrowski i czterech szeregowych: st. szer. Klemens Daniluk, szer. Bolesław Kawalek, szer. Nikifor Panasiuk i szer. Mieczysław Donksza⁴⁸, zaś trzech oficerów i osiemnastu żołnierzy pułku zostało rannych⁴⁹.

4 czerwca 1926 r. odbyło się zaprzysiężenie nowego prezydenta Ignacego Mościckiego. Po złożeniu przysięgi i podpisaniu pierwszego „Orędzia do Narodu” prezydent w towarzystwie marszałka Piłsudskiego udał się na dziedziniec zamkowy, przeszedł przed frontem kompanii 22 pp i odebrał raport od dowódcy pułku, płk Henryka Krok-Paszkowskiego. Następnie odbyła się defilada kompanii honorowej 22 pp oraz szwadronu

podczas przewrotu. za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978, nr 1, s. 255; A. Czubiński, dz. cyt., s. 180.

⁴⁴ A. Garlicki, dz. cyt., s. 251. Autor ten twierdzi, że dowództwo II batalionu 22 pp po śmierci ppłk. Frank-Wiszniewskiego objął płk. Kmicic-Skrzyński i to on wraz ze wspomnianym oddziałem, ok. godz. 9⁰⁰ zajął większą część gmachu MSWojsk. Tamże.

⁴⁵ 13.7.1926 r., Warszawa. - Sprawozdanie mjr. dypl. Tadeusza Pełczyńskiego, oficera Oddziału III a Biura Ścisłej Rady Wojennej, do Komisji Likwidacyjnej gen. broni L. Żeligowskiego z działalności podczas przewrotu. za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978, nr 1, s. 255. J. Izdebski, *9 Dywizja...*, s. 105.

⁴⁶ J. Izdebski, *9 Dywizja...*, s. 105.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ 1.6.1926 r., Warszawa - Wykaz imienny zabitych w oddziałach Wojska Polskiego w czasie wypadków majowych (od 12 do 15.5.) sporządzony przez Komisję Likwidacyjną gen. broni L. Żeligowskiego za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1979, nr 4, s. 161.

⁴⁹ 13.7.1926 r., Warszawa. - Sprawozdanie mjr. dypl. Tadeusza Pełczyńskiego, oficera Oddziału III a Biura Ścisłej Rady Wojennej, do Komisji Likwidacyjnej gen. broni L. Żeligowskiego z działalności podczas przewrotu. za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978, nr 1, s. 255. J. Izdebski pisze o dwóch rannych oficerach. J. Izdebski, *9 Dywizja Piechoty*, s. 105. P. Matusak i A. Winter również. P. Matusak, A. Winter, dz. cyt., s. 95.

1 pułku szwoleżerów⁵⁰. Pułk pozostał w Warszawie, jako wzmocnienie załogi garnizonu stołecznego, do 1 lipca 1926 r., kiedy to wrócił do Siedlec⁵¹.

Warto zaznaczyć, iż do sierpnia 1926 r., kiedy to utworzono stałą Kompanię Zamkową, wartę w siedzibie prezydenta sprawowali żołnierze z oddziału wartowniczego wylonionego ze składu 22 pp⁵².

Należy zwrócić uwagę, iż 22 pułk piechoty był jedyną jednostką wchodzącą w skład 9 Dywizji Piechoty która wzięła udział w przewrocie majowym⁵³. Marszałek Piłsudski pamiętał o „wiernej jednostce”. Udział w przewrocie po „stronie zwycięskiej” przyczynił się do nagłych awansów jego uczestników. 31 lipca 1926 r. gen. Mieczysław Rys-Trojanowski, dowódca 9 Dywizji Piechoty, który „zachował neutralność” został mianowany dowódcą OK nr IX w Brześciu n/Bugiem⁵⁴. Gen. Józef Rybak, dowódca OK nr IX, również „neutralny”, awansował wówczas na stanowisko inspektora armii⁵⁵. 9 sierpnia 1926 r. płk Franciszek Sikorski, dowódca piechoty dywizyjnej 9 DP, mianowany został dowódcą 9 Dywizji Piechoty⁵⁶. Tego samego dnia dowódca 22 pp, płk Henryk Krok - Paszkowski został awansowany na stanowisko dowódcy piechoty dywizyjnej 9 DP⁵⁷. Nowym dowódcą 22 pp został płk Kazimierz Hozer, oficer, który podczas przewrotu jednoznacznie określił się po stronie Piłsudskiego.

⁵⁰ H. Comte, *Zwierzchnia adiutanta. W Behwederze i na Zamku*, Warszawa 1976, s. 128; D. Radziwiłłowicz, dz. cyt., s. 73.

⁵¹ Po 1.7.1926 r., Warszawa. – Zestawienie Komisji Likwidacyjnej gen. broni L. Żeligowskiego o stanie liczebnym i czasie pobytu jednostek na terenie operacyjnym podczas przewrotu za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1978, nr 1, s. 251; J. Izdebski, *9 Dywizja...* s. 105

⁵² H. Comte, dz. cyt., s. 131.

⁵³ 24.6.1926 r., Brześć n/Bugiem. – Sprawozdanie dowódcy Okręgu Korpusu nr IX, gen. dyw. J. Rybaka do Komisji Likwidacyjnej gen. broni L. Żeligowskiego z wydarzeń w dowództwie i terenie okręgu między 10-20.5. za: A. Garlicki, P. Stawecki, dz. cyt., „WPH”, 1977, nr 2, s. 250-251.

⁵⁴ P. Stawecki, *Słownik biograficzny generałów Wojska Polskiego 1918-1939*, Warszawa 1994, s. 339; T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, *Generałowie Polski niepodległej*. Wydanie uzupełnione i poprawione, Warszawa 1991, s. 159.

⁵⁵ P. Stawecki, dz. cyt., s. 289; T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, dz. cyt., s. 59.

⁵⁶ P. Stawecki, dz. cyt., s. 300; T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, dz. cyt., s. 163.

⁵⁷ P. Stawecki, dz. cyt., s. 244; T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, dz. cyt., s. 116.